

dettségét vonja maga után, amelyre jelen kötet szerzője próbál a maga eszközeivel, tudásával reflektálni, és kimozdítani bennünket, hívő vagy nem hívő, de mindenképpen kereső olvasókat az egyhangúság állapotából. Szövegei tehát a kereszténységbe bevezető, misztagogikus írásokként is értelmezhetőek, amelyek a korai kereszténység azon gyakorlatával állíthatók párhuzamba, amikor egy egyházi vezető a keresztségre készülőkhez intézett tanításokat, beszédeket. Heidl szövegei így egyes olvasók belső átalakulását kísér(het)ik és segít(het)ik.

Az egyházi ünnepekörhöz való kapcsolódáson kívül, amely Gyümölcsozó Boldogasszony napjától Nagycsütörtökig öleli fel az egyházi élet, Heidl társadalmi, etikai, felekezeti és művészettörténeti, történelmi témákat is látókörébe von. Így beszél a Heidelbergi Káté 80. pontjáról, amely katolikusok és reformátusok közötti viták alapját adta és adja a mai napig; figyelemmel kíséri a „nagyvilág” technikai újításait, és ír a keresztény szimbólumok fontosságáról; Aquinói Szent Tamás játék-elméletét vizsgálja; végül, de nem utolsósorban a pécsi ókeresztény temető néhány freskója mellett a Sixtus-kápolna híres *Ádám teremtése* képét is elemzi. Recenzióm azonban főleg a házasság témáját érinti.

Heidl a házasságot, különböző szerzők nyomán, egyszerre nevezi filozófiai iskolának és a keresztény aszkézis sajátos formájának. A *Házasság mint filozófiai iskola* című írásában Musonius Rufus (Kr. u. 30 — 100 v. 101.) sztoikus filozófus gondolataiból merítve, aki a természet (*phüszisz*) fogalmát tartja alapvetőnek a házasság intézményének megértésében, írja: „Az életmód tudatos alakítása, az önmagamra figyelés, a filozófiai értelemben vett öngondozás közösségben történik, elsődlegesen a választott filozófiai iskola közösségében. A természet által létrehozott közösség, a házasság és a család azért határozható meg egyfajta filozófus-közösségeként, mert a filozófus célja éppen a természettel összhangban lévő élet megvalósítása” (139). És mivel a természet egyszerre jelenti az emberi- és a minden létező mélyén jelen lévő Értelmet, a filozófus voltaképpen tehát ennek az Értelmnek a kutatására indul, amely sajátos módon a házasság révén tárul fel előtte. Ahogyan ugyanis a társadalom alapja a házasság és a család, az otthon (*oikosz*), amely biztosítja az élet továbbadását, ugyanígy ez a görög szó, ahogy azt Heidl kiemeli, a teremtéstörténetben is lényeges ponton szerepel. Az Ádám oldalából megteremtett Éva ugyanis az az otthon, oltalmat biztosító ház, amely az embert létbe hívó Isten által megóvja őt. Heidl nyomán ebből következik, hogy az anyaméh ugyanakkor, azáltal, hogy befogadja az életet, a Teremtővel való kapcsolatban-levés állapotaként is elgondolható.

A *Házasság és aszkézis* című írás a 19. században kibontakozó házasságtológia látószögéből köze-

líti meg férfi és nő kapcsolatát, amely az egyházatyák vélekedésével ellentétben (Ambrus, Agoston, Nüsszai Gergely, Bazileiosz, Aranyszájú Szent János stb.) ugyanolyan lehetőséget rejt magában az aszketikus élet megvalósítására, mint a szüzesség. Heidl gondolkodásmódjában tehát nem a szexualitással való élés, vagy az arról való lemondás áll a középpontban, hanem a mindkét életformát egyszerre igénylő és tökéletesnek tartó isteni szeretet. Hiszen mindkét életmódnak végső értelmét a feltámadás adja meg (vö. *Irenaeus és a test teológiája*, 225.) Ennek távlatában pedig az aszkétizmus nem egyszerűen a szexualitás megtagadását jelenti, hanem azt a minden keresztény ember számára egyaránt szükséges életmódot, amely az önuralom (*enkrateia*) fogalmában összegezzhető, és amely az üdvözült életállapotot előlegezi meg itt, a földön.

A természetesség kapcsán ír Heidl a homoszexualitás és fogamzásgátlás témaköréről is (lásd *A szexualitika mint ütközőpont: abortusz, fogamzásgátlás, homoszexualitás*, 28), s ítéletmondás nélkül szögezi le az egy férfi és egy nő kapcsolatának szentségét. Mindezeket azonban áthatja és mély teológiai jelentéssel telíti a Megtestesülés misztériuma, amely a kötet több írásában is előkerül. *Én férfit nem ismerek!* — olvassuk a kötetnyitó esszét Mária szüzességéről, majd a vége felé az *Irenaeus és a test teológiája* című írás zárja az ehhez a tematikához kapcsolódó szövegek sorát. Heidl legfontosabb megállapítása Irenaeus nyomán, hogy az ember eleve már a megtestesült Fiú képére és hasonlatosságára lett megteremtve, nem a Fiú vette fel az ember hús-vér testét (223). Ebben a tekintetben tehát a férfinak és nőnek alkotott ember a legtermészetesebben hordozza magán az Isten képmására való teremtettséget, amely emberi méltóságának gyökere. Éppen ezért, ahogy Heidl írja: „a Megtestesülés misztériuma felől értelmezett teremtéstörténet egyszerre lehet kiindulópontja a szüzesség és a házasság teológiájának” (225).

Heidl írásainak egészét áthatja a lét titkait fűrésző tekintet jelenléte, amely a teremtett dolgokban való gyönyörködésre és megértésükre törekszik. Az emberi próbálkozások mélyén pedig ott rejtőzik a mindent egybetartó *egyetemes* pillantás. (*Kairosz*, Budapest, 2013)

VÁRKONYI BORBÁLA

MICHAEL MARSCH: AZ ARSI PLÉBÁNOS

Amikor 1818 februárjában a 32 esztendőes Jean-Marie Baptist Vianney ifjú lelkipásterként a világtól távoli kis faluba, Arsba érkezett, s megtartotta első szentmiséjét, azon mindössze egyetlen hívő vett részt. Negyvenegy évvel később, 1859. augusztus 4-én, amikor Vianney János visszaadta lelkét a Te-

remtőnek, a faluban szinte mindenki hitét gyakorló keresztény volt, az Arsba évente elzarándokolt hívők száma pedig elérte a százezer főt.

Michael Marsch német domonkos rendi szerzetes, teológus születésétől haláláig mutatja be Vianney Szent János életét, hangsúlyozva, hogy az arsi plébános gyógyító jelenlétének „áldásos” valóságát nem érthetjük meg a francia forradalom és a napóleoni háborúk kegyetlenkedéseinek ismerete nélkül. A szörnyűségek legnegatívabb hatása az emberek teljes lelki gyökérvesztése volt. A szerző szerint az, hogy miért kerestek „tehetetlenül és céltalanul bolygongó emberek százezrei éppen az Isten háta mögötti kis faluban, Arsban rejtettséget és irányt életüknek, az örökre a plébános titka marad”.

Kiemelten foglalkozik a könyv írója Charles Balley plébános szerepével, akinek imái és elkötelezettsége révén Jean-Marie Vianney rekordidő, azaz nyolc év alatt vált analfabétából pappá. Ez szinte a lehetetlenséggel volt határos, de Jézustól tudjuk: ami embernél lehetetlen, Istennél lehetséges.

Elemelve az arsi plébános papi szolgálatát, Marsch kiemeli, hogy annak legfőbb tartalma volt: Isten a mennyből lejtött a földre, hogy a legutolsó helyet válassa. A papnak a földről a mennybe kell vezetnie az embert, hogy mindig Istennél lehessen. Ezért ugyanúgy az utolsó helyet kell választania, ahogyan Jézus Krisztus, a főpap tette. Amikor azonban Jean-Marie Vianney megmutatta a híveknek a mennybe vezető utat, felvázolta egyúttal előttük a pokolba vezetőt is. Isten szabadságot adott az embernek, hogy döntsön. „Szabadság nélkül nincs szeretet. Az ember szabadon szeretheti vagy elhagyhatja Istent. Istent elhagyni azonban a pokolra vezető utat jelenti.” Az arsi plébános kezdettől fogva tudta, hogy arsi szolgálata „harc lesz a jó és a rossz, a menny és a pokol, az Isten szeretete és a gonosz hatalma között. Ezért borult Vianney rögtön térdre, Isten áldását kérve egyházközségére.”

A könyv szerint tökéletes összhang volt az arsi plébános szavai és tettei között, ahogy egy parasztember megfogalmazta: „Úgy prédikál, ahogy él, és azt éli, amit prédikál.” Vianney aszkétikus életmódjával élete végéig kötődött mestere, Charles Balley örökségéhez, de az önmaga iránti szigor gyümölcse az Isten irgalmáról és szegények iránti szeretetéről szóló igehirdetés lett. Gyermekekortól tudta, hogy a pap *in persona Christi* áll az oltárnál. Az áldozatot bemutató pap által fejti ki hatását az Istenember. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ne ő, a pap legyen fontos a közösség számára, hanem az oltáriszentségben rejlő Jézus váljon az emberek szükségletévé. Miután pedig az arsi egyházközség látta, hogy a plébános az oltáriszentségből él, „csak akkor vált az oltáriszentség és az áldozás a közösség igényévé, először az asszonyok, később a férfiak életében. Lassan, de biztosan érezték a vá-

gyat az isteni szeretet iránt.” Ez a vágy pedig hatalmasabb volt minden megcsontosodott szenvedélyüknél, anélkül, hogy észrevették volna. Ezen átélt tapasztalatok alapján vallotta az arsi plébános: „A szentáldozás és a szentmiseáldozás a leghatékonyabb eszközök a szív átalakulásához.” A rábízott egyházközséget elsősorban Krisztus testének tekintette. Michael Marsch rámutat: a test legtöbb tagját nyomasztó teher a francia forradalom zűrzavarából és az egyház hibás orientációjából fakadt. A megtérés Jean-Marie Vianney számára ezért a tagok gyógyulását jelentette e test fejének, Jézusnak közelsége által. „Mert mit tesz Isten szeretetének szentségében? Szívének jóságával szeret minket. A szívjóságból szelidség és irgalom árad, hogy a világ bűnei elmerüljenek benne.” Elődeivel ellentétben a plébános az arsi emberekben — bármennyire romlottak voltak is első pillantásra — nem állapotot látott. Plébániája minden tagjában „egy szent csíráját, Isten örök igéjének egy vetőmagját” látta. Meg sem kísérelte magára venni a felelősséget, hogy hivatását eszközeivel őrizze meg a gonosztól. Ezt a szentségimádásban Jézus irgalmára bízta. Prédikációinak visszatérő témája volt az isteni irgalmasság és a lelkek üdve. Szentbeszédeivel nemcsak az üdvösségre akarta elvezetni a lelkeket, hanem azt akarta, hogy a Szentlélek irányítsa őket. Vallotta, hogy az ember önmagától semmi, de minden lehet a Szentlélek által, „aki be akar tölteni mindenkit ajándékaival. Csak a Szentlélek képes az ember lelkét a magasba emelni...”

A kötethez Varga László plébános írt előszót, aki szerint „Vianney Szent János ma is rádöbbenti azokat, akik magukat szabadoknak gondolják, hogy valójában rabok, a rabságban élőknek pedig tudomására hozza, hogy szabadok lehetnek. Élete és ránk maradt tanítása az illúzióktól való megszabadítás és a hamis istenek döntögetése.” (Ford. Körösiné Merkl Hilda; *Kairoosz*, Budapest, 2013)

BODNÁR DÁNIEL

MICHAEL HESEMANN: A SZENT GRÁL FELFEDEZÉSE

Michael Hesemann német történész legújabb művében a Szent Grál felfedezésére indul. Ez az a titokzatos, ősi kehely, „amelyben a hagyomány szerint Jézus Krisztus szenvedésének előestéjén az Eucharisztia szentségét alapította”. A történelem viharos évszázadaiban számtalanszor veszélybe sodródott, de a hűséges Grál-őrök sosem hagyták elkallódní. Az író útiköpenyt ölt és végigkálauzolja az olvasót a Grál vándorlásának kalandos útján.

A Szent Grálnak nevezett achátkehely és a később ehhez forrasztott ónixtál feltehetőleg a Kr. e. 4–1. században készült. A Grál nem csak az utol-